

Ange Taggart

Varoitus: Tämä taide ei tuota voittoa

Ange Taggart nussii virvoitusjuoma-automaatteja cola-pullosta tehdyllä diidolla, kuulustelee kuluttajia ostoskeskuksessa ja ostaa merkkituotteita vain palauttaakseen ne hetken päästä kauppaan.

Iso-Britanniassa asuva Taggart leikittelee kulutuskokemuksilla ja kokeilee, missä kulkevat vapauden rajat kaupallisessa tilassa. My Dads Strip Club -verkkosivun perustaja yhdistää työskentelyssään protestin ja performanssin sekä tallentaa kulutuskulttuurin käytäntöjä sekoittavat tempauksensa videolle.

Tammikuussa 2006 minut kutsuttiin puoleksi vuodeksi Suomeen, Pori A-i-R -ohjelman ensimmäiseksi residenssitaiteilijaksi. Pori A-i-R on Taideoollisen korkeakoulun Porin taiteen ja median osaston yhteydessä toimiva kansainvälinen residenssiohjelma, jonka mahdollistaa yksityisen liikemiehen rahoitus.

Asuntoni ja työtilani Porissa sijaitsivat SALE-marketin yläkerrassa, mikä oli minusta hiukan ironista. Onhan taiteeni tunnetusti kulutuskriittistä ja useimmiten teen sitä kaupoissa lupaa kysymättä. Tämä työskentelytapa on syntynyt henkilökohtaisesta tyytymättömyydestä. Kotikaupunkini Nottinghamin keskusta, aivan kuten lukemattomien muidenkin kaupunkien keskustat, on suunniteltu pääoman ehdoilla ja kaupallisia tarkoituksia varten. Joudun siis viettämään suuren osan ajastani ympäristössä, jossa minut määritellään väistämättä kuluttajaksi, ja nimenomaan sovinnaiseksi kuluttajaksi. Minua, kuten meitä kaikkia, pommitetaan mielitelevillä mainoslauseilla, jotka lupaavat vapautta, onnea ja yksilöl-

lisyyttä, mutta todellisuudessa tuudittavat tylsämielisyyteen. Vapautemme tehdä tietoisia päätöksiä rajoittuu siihen, että voimme valita millaista shampoota ostamme, millaisiin massatuotettuihin halpatuontivaatteisiin pukeudumme tai äänestää tekstiviestillä, kuka tosi-TV:n kilpailijoista puutoa jatkosta.

Koska olet sen arvoinen

Työskentelen kulutuskritiikin parissa osittain henkilökohtaisista, itsekäistäkin syistä. Minua ei motivoi niinkään maineen hankkiminen taide maailmassa (jonka tunnen itselleni vieraaksi) vaan katson, että työskennellessäni huolehdin omasta hyvinvoinnistani. Taide on minulle keino kommunikaatioon sekä itseilmaisuun, ja pidän terveyteni kannalta tärkeänä, että voin purkaa suuttumuksen, jonka esimerkiksi typerät ja alentavat mainoslauseet minussa nostattavat. Haluan antaa suuryrityksille samalla mitalla takaisin ja kertoa mitä niistä ajattelen.

Tiedän, etten ole mielipiteideni kanssa yksin. Kuitenkin ihmiset, jotka jaksavat tuoda esiin omaa ärtymystään mainontaa ja kulutuskulttuuria kohtaan, ovat harvassa.

Useimmista kamppailu kulutuskulttuuria kohtaan tuntuu toivottomalta ja turhulta. Minä puolestani nautin siitä. Vastarinta voi olla jännittävää, virkistävää ja innostavaa, jos sitä harjoitetaan luovien keinoin. Yritän auttaa ja rohkaista myös muita löytämään sellaisia protestimuotoja, joista he voivat nauttia.

Muukalainen taidemaailmassa

Kun valmistuin taidekorkeakoulusta vuonna 2000 olin 40-vuotias. Aikaisemmin olen työskennellyt muun muassa lastenhoitajana, perhekeskuk-sissa sekä mielenterveyskuntoutujien parissa. Työpaikoissani olen kohdannut lähes päivittäin vähäosaisten ihmisten arjen enkä usko, että taide juurikaan hyödyttää ihmisiä, jotka joutuvat kamppailemaan köyhyyden ja marginaalisuuden kokemusten kanssa. Tämä voi olla yksi syy siihen, etten tunne oloani kotoisaksi taidepiireissä. Ehkä sopeutumattomuuteni johtuu myös siitä, etten käyttäydy siten kuin kulttuuriväen kuuluu.

Myös taidemaailmassa määräävät markkinavoimat. Kulttuuri on kauppatavaraa siinä missä muutkin tuotteet. Itse vastustan tietoisesti tätä taiteen tuotteistamista ja teen vain sellaisia teoksia, joita ei voi ostaa tai myydä.

Yhä useammin liike-elämä pyrkii uudistamaan imagoaan tekemällä yhteistyötä kulttuurialan instituutioiden kanssa. Minua vaivaa esimerkiksi se, että taiteesta ja taiteilijoista on tullut keino kohottaa "tuottamattomien" kaupunginosien imagoa ja nostaa niiden arvoa. Taiteilijat, jotka kaipaavat kohtuuhintaisia asuntoja ja työtiloja päätyvät mukaan prosessiin, jossa perinteisistä työläiskaupunginosista tehdään trendikkäitä luovan luokan linnakkeita. Kun kiinteistöjen hinnat nousevat ja pienet lähi-kaupat sekä vähävaraiset asukkaat joutuvat muuttamaan alueelta, tämä miellyttää toki suunnittelijoita, jotka tahtovat kehittää aluetta taloudellisesti tuottavampaan suuntaan. Tällaisten suunnittelijoiden ja kehittäjien näkökulmasta taiteen ja kulttuurin tukeminen on kannattava kauppa.

Olen myös toistuvasti saanut huomata, kuinka yksityinen rahoitus ja taiteellisen ilmaisun vapaus eivät sovi kivuttomasti yhteen. Eräskin näyttelykuraattori, jonka kanssa neuvottelin yhteistyöstä kertoi "rakastavansa töitáni", mutta ehdotti, että tekisin kuitenkin "jotain hiukan maltillisempaa, sellaista joka ei loukkaisi sponsoreitamme".

Vastenmielinen ja elitistinen taidekuluttajuuden kulttuuri, johon liittyy taideinstituutioiden pyrkimys profiloida itseään (näennäis)radikaalilla ohjelmistolla, vallitsee kaikkialla Euroopassa. Taidemuseot ja festivaalit haluavat ohjelmistoonsa jotain ennennäkemätöntä ja radikaalia, mutta laimentavat radikalismien voidakseen markkinoida itseään suurelle yleisölle ja varjellakseen rahoitustaan.

Esimerkiksi vuonna 2005 arvostettu taidemuseo Iso-Britanniassa tilasi minulta joulunajan kulutushysteriaa kritisoivan performanssin. Yllätykseni huomasin, että performanssini rinnalla mainostettiin museokaupan joulumyyntiä. Kun päätin viedä performanssini museokauppaan ja tehdä siellä jouluostoksia omalla tyyllilläni, paikalle kutsuttiin poliisi. Minut sekä kameramieheni pidätettiin ja poliisi jopa tuhosi kuvaamamme videomateriaalin.

Connecting people – yhteistyötä aktivistien kanssa

Haluan lähestyä vakavia asioita positiivisesti, estetiikan ja huumorin keinoin. Tavanomainen poliittinen aktivismi on mielestäni usein dogmaattista ja ikävyyttävää, eikä tavoita ihmisiä erityisen hyvin. Yleensä vain toimijat itse väsyvät, sillä jatkuva vastahankaan oleminen vie paljon energiaa. Voikin olla helpotus huomata, ettei poliittisuuden tarvitse välttämättä tarkoittaa marsseja ja iskulauseita. Protesti voi olla myös hauskanpitoa, kuin peliä tai leikkiä. Yksi tärkeimmistä tavoitteistani on

saada vakavat aktivistit nauramaan. Haluan viihdyttää ja antaa voimia, sillä paremman maailman puolesta toimiminen on uuvuttavaa.

Saavuttuani Suomeen ryhdyin etsimään yhteyksiä paikallisiin aktivisteihin. Arvelin, että esimerkiksi Porin kaltaisessa pienessä kaupungissa valtavirran ajattelumallien haastaminen on raskasta, ja halusin omalta osaltani tukea paikallisia toimijoita. Tapasin porilaisia ympäristöaktivisteja ja kerroin heille työskentelytavoistani. Pian ryhdyimme aktivistien aloitteesta pohtimaan luovia keinoja, joilla tuoda esiin eettisen kuluksen ja ilmastokysymykseen liittyvää tematiikkaa Kioton sopimuksen vuosipäivänä. Tästä yhteistyöstä syntyi muun muassa ”näyttely”, joka avautui Kioton sopimuksen vuosipäivänä 16. helmikuuta 2006 tavaratalojen ilmoitustauluilla.

Tehdäänkö kaupungit?

Kutsuimme ihmisiä eri puolilta Suomea kiinnittämään ilmoitusten joukkoon omat ajatuksensa ilmastonmuutoksesta. Näyttelyn idea sai alkunsa Sale-marketin ilmoitustaulun ilmoituspohjista, joissa kysyttiin ”Tehdäänkö kaupungit?” Kioton sopimusta ja siihen liittyvää päästökauppaa käsiteltiin samaan aikaan runsaasti suomalaisessa mediassa. Aikana ennen supermarketteja torit olivat paikkoja, joilla käytiin kauppaa, mutta myös kohdattiin ja keskusteltiin. Nykyisin kauppojen ilmoitustaulut toimivat eräänlaisina toreina, joilla tavalliset ihmiset ostavat, myyvät ja kohtaavat. Miksi niillä ei siis voisi kaupata tavaroiden rinnalla ajatuksia?

Shell-Hell

Vastapäätä Porin residenssiasuntoani sijaitsi Shellin huoltoasema, jonka valot hallitsivat iltaisin näkymää studioni ikkunasta. Vain hiukan aikaisemmin olin saanut kutsun osallistua vuosittaiseen *Art Not Oil*-näyttelyyn, johon koottiin teoksia, jotka käsitelivät tuhoa, jonka Shellin kaltaisen yritykset aiheuttavat planeetallamme. Sain idean heijastaa ikkunaani viestin Shellille.

Shell teki heijastuksesta ilmoituksen poliisille ja minut komennettiin tapaamiseen residenssin järjestäjien sekä rahoittajan (joka myös omisti rakennuksen) kanssa. Omistaja pyysi minua heijastamaan yliopiston logon Shell-tekstin rinnalle, jotta teosta ei liitettäisi rakennuksen omistajaan.

Samaan aikaan vedin taideopiskelijoille kurssia, jolla käsiteltiin taiteen ja yhteiskunnallisen aktivismin yhteensovittamista. Tarkastelimme muun

muassa kapitalismiin, köyhyyteen, tilan hallintaan ja kaupunkikulttuuriin liittyviä kysymyksiä. *Shell-Hell* -heijastus toimi kurssilla havainnollisena esimerkkinä siitä, miten hankalaa radikaalin taiteen, yksityisen rahoituksen ja yliopiston intressien yhteensovittaminen saattaa olla.

Riittävätkö supersankarin voimat?

26. huhtikuuta 2006 tuli täyteen 20 vuotta Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuudesta. Samana päivänä Hämähäkkimies saapui Eurajoelle, uuden ydinreaktorin rakennuspaikalle, ja kummasteli kuinka Suomessa satsataan edelleen ydinvoiman lisärakentamiseen. Supersankari varoitti, että edes hänen supervoimistaan ei olisi apua, mikäli ydinvoimalaonnettomuus tapahtuisi. Mukanaan Hämähäkkimiehellä oli säkillinen sementtiä, sillä hän oli kuullut, että reaktorin perustuksista oli jo rakennusvaiheessa löytynyt heikkouksia. Hämähäkkimies on muuten radioaktiivisuuden asiantuntija, sillä tunnetusti hänen supervoimansa ovat lähtöisin radioaktiivisen hämähäkin puremasta.

Myöhemmin Porin keskustassa Hämähäkkimies liittyi masentuneiden mielenosoitukseen. Yöpukuihin pukeutunut joukko oli liian masentunutta edes vetämään vaatteita päälleen aamuisin, saati sitten kampanjoimaan.

Luovan vastarinnan kurssi

Maaliskuussa 2005 Helsingissä järjestetty luovan vastarinnan kurssi keräsi yhteen toimijoita, joita kiinnosti luovien elementtien yhdistäminen yhteiskunnalliseen aktivismiin.

Kaksipäiväisessä workshopissa pohdimme sitä, kuinka edistää sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamista taiteen keinoja ja suoraa toimintaa yhdistämällä, sekä tutustuimme luoviin vastarinnan muotoihin eri puolilta maailmaa. Osa workshopin osallistujista ennätti myös tavaratemppele Stockmannin kosmetiikkaosastolle palvomaan mahtavia markkinavoimia.

Viikonlopun tärkeimpänä antina pidän yhteyksien ja luottamuksen rakentamista erilaisten toimijoiden välille. Toivon, että tapaamisessa syntyneet verkostot edesauttavat uusien luovan vastarinnan muotojen kehittämistä tulevaisuudessa.

Whirl-Mart

Sekä Tampereella että Helsingissä hiljainen väärinkuluttajien joukko kokoontui tavarataloon työntämään tyhjiä ostoskärryjä tunnin ajaksi. *Whirl-Mart* on kansainvälisesti tunnettu meditatiivinen performanssi, jossa otetaan haltuun yksityistä, kulutukselle varattua tilaa. Vaikka performanssia eivät välttämättä ole todistamassa kuin tavaratalon henkilökunta sekä muut asiakkaat, Whirl-Martit taltiodaan ja valokuvat sekä videot tapahtumista päätyvät kansainväliseen levitykseen. Niihin voi tutustua muun muassa internetissä sekä video- ja lyhytelokuvafestivaaleilla. Itse näytän Whirl-Mart taltiointeja usein luentojeni ja esitysteni yhteydessä.

Tee Se Itse Kaupunki

Tampereella osallistuin Mikko Lipiäisen ja Jonne Kaukon organisoimaan *Tee Se Itse Kaupunki* -projektiin. Tampereen Keskustorille pystytetyn työmaakopin sekä kahden metallikontin ympärille rakentui kaoottinen, mutta inspiroiva tekemisen tila, joka haastoi kaupunkilaisia vaikuttamaan ja muutamaamaan omaa elinympäristöään.

Vietin Tee Se Itse -kaupungissa kolme päivää, joiden aikana pidin luennon Tampereen Vanhalla kirjastotalolla sekä järjestin torilla luovan vastarinnan workshopin, jossa rohkaisin ihmisiä ottamaan kaupunkia haltuun luovasti ja leikkien. Organisoimme muun muassa ilmaisen katuruokailan, eväsretken ostokeskukseen sekä kaunistautumistuokion Sokos-tavaratalon kosmetiikkaosastolla. Viimemainittuun otimme mukaan oman tuolin sekä innokkaita vapaaehtoisia maskeeraajia. Kiitos kosmetiikkatiskien ilmaisten meikkinäytteiden olivat Tee Se Itse -kauneussalongin ainekset kasassa. Myyjät sekä palkatut meikkiesittelijät olivat hämmästyneitä oma-aloitteisuudestamme ja varmasti vaikuttuneita meikkaajiemme rohkeasta tyylistä.

Todellisuus – Just Do It!

Jos minun toimintani sytyttää jollekulle halun muuttaa omaa maailmaansa, tunnen onnistuneeni. Yritän vaalia ja levittää sellaista leikkimielttä, että ihmiset innostuisivat tekemään asioita itse. Jos minua pyydetään arvioimaan paras puoleni, niin se on kyky innostaa ihmisiä ja tuoda yhteen hyvin erilaiset taustat omaavia toimijoita.

Jotkut ovat sanoneet, että se mitä teen on "antisosiaalista". Mielestäni toimintani ei ole kovinkaan antisosiaalista verrattuna vaikkapa vesistö-

jen saastuttamiseen, ydinjätteen tuottamiseen tai maailman hukuttamiseen mainontaan. Omasta mielestäni mielipiteiden ilmaiseminen on kunnan kansalaisen tehtävä.

Olen pahoillani, jos joku kokee toimintani kiittämättömäksi tai julkeaksi. Jonkun on kuitenkin uskallettava keskeyttää ja haastaa, ja roolini taiteilijana antaa minulle tähän mahdollisuuden. Persoonassani kohtaavat koomikko, sabotööri ja satujen menninkäinen. Olen tosissani niiden asioiden suhteen joihin otan kantaa taiteellani, mutta yritän olla ottamatta itseäni liian vakavasti.

Olen huomannut, että suorapuheisuuttani arvostetaan. Saan usein kuulla kiitoksia siitä, että sanon ja teen asioita, joita muut ainoastaan ajattelevat. Mainosten ja kulutuskulttuurin keskellä kaipaamme jotakin aitoa ja todellista. Minä yritän tuoda jotain sellaista tähän maailmaan, missä niin paljon on massatuotettua. Ja siitä voitte olla varmoja, etten yritä myydä kenellekään mitään.

Käännös englanti-suomi Elina Mikola